

DOCUMENT DE BASES PER AL MODEL CATALÀ DE FORMACIÓ PROFESSIONAL DUAL

La Comissió Rectora del Sistema de Formació i Qualificació Professionals de Catalunya, reunida el 31 de juliol de 2019, en compliment de l'article 9 apartat d) de la Llei 10/2015, del 19 de juny, de formació i qualificació professionals, segons el qual li correspon establir els criteris generals per al desplegament de la formació professional dual, presenta les bases del model català de formació professional dual, amb l'objectiu d'impulsar-lo a partir d'una visió integrada en el conjunt de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. També acorda que el model català de formació professional dual defineixi els objectius que cal assolir, tant quantitius com qualitius, amb la participació i consens de les organitzacions empresarials i sindicals més representatives de Catalunya i de l'Administració competent en matèria de formació professional. La coordinació d'aquest model correspon a l'Agència Pública del Sistema de Formació i Qualificació Professionals de Catalunya, una vegada estigui constituïda.

Els acords que contenen aquestes bases i que defineixen un model de formació professional dual són fruit d'un treball previ de concertació social i comporten una font obligacional per a les organitzacions sindicals i empresarials en l'àmbit de l'Acord Interprofessional de Catalunya. Aquest Acord, en el seu marc regulatori ja sigui amb caràcter obligacional o normatiu, segons s'acordi, estableix els mecanismes i les condicions que poden ser negociades en els convenis col·lectius, tant sectorials com d'empresa, a Catalunya.

Per emmarcar l'abast d'aquest document cal definir la formació professional en alternança com aquella formació on l'aprenentatge es desenvolupa de manera alternativa en el lloc de treball i en el centre formatiu i que condueix a una qualificació professional reconeguda. La relació entre l'aprenent i l'empresa es formalitza mitjançant una beca o un contracte laboral.

La formació professional en alternança s'organitza en dues modalitats: l'alternança simple i la dual. Als efectes del que estableix aquest document, es tractaran únicament els aspectes relacionats amb la formació professional dual, que es defineix com la modalitat de formació professional que combina l'activitat formativa impartida al centre de formació amb els aprenentatges adquirits al centre de treball, avaluable i reconeguts i que permet obtenir els títols i els certificats de professionalitat d'acord amb la corresponent autorització o acreditació i normativa reguladora.

I. Marc general

Actualment, un dels principals reptes socioeconòmics a Catalunya és el de garantir una transició de qualitat entre l'escola i el treball mitjançant la formació de les persones, en el marc d'un model de formació al llarg de la vida que faciliti també la reincorporació al mercat de treball de les persones treballadores que s'han vist desplaçades. Les taxes d'abandonament escolar prematur, l'elevat atur juvenil, la cronificació de l'atur de les persones amb més de 45 anys, la manca d'autonomia o d'oportunitats per encetar un projecte personal i professional, són elements que reclamen consensos importants a l'hora d'oferir solucions que adaptin el món de la formació i del treball a les necessitats actuals. La formació professional dual s'ha de consolidar com un instrument que contribueixi a la millora de l'ocupabilitat de les persones, a la seva qualitat de vida, a la

satisfacció de les necessitats de professionals qualificats i a la competitivitat de les empreses.

La formació i l'aprenentatge, i de manera especial la formació professional dual, exigeixen un canvi cultural per part de totes les parts implicades. Aquest canvi suposa, en primer lloc, reforçar l'aprenent en el centre de la formació; en segon lloc, el reconeixement i la corresponsabilitat que tenen les empreses i els centres en la seva capacitat formativa; i en tercer lloc, l'acceptació, tant per part de l'empresa com dels treballadors, de la formació com a inversió, que propicia una qualificació més alta i una millora de la competència professional i de competències clau de les persones, alhora que suposa un element de millora de la competitivitat per a l'empresa i un valor afegit per al territori. Així, el fet de vetllar per la integració del nombre necessari d'empreses d'aquest sistema d'aprenentatge amb els perfils adients esdevé un repte permanent del sistema.

En aquest sentit, donada la complexitat, hi ha d'haver una clara implicació de totes les parts implicades, basada en la complicitat i confiança mútua, en un marc de seguretat jurídica, en la simplificació administrativa i en espais de concertació dins del diàleg social.

Cal reforçar els mecanismes d'informació, difusió i dinamització, dirigits tant a les persones com a les empreses, sobre els centres formatius del territori i la formació que imparteixen. També cal pensar a simplificar i a millorar la gestió, la racionalització administrativa i l'optimització del sistema d'informació actual, per fer-lo més àgil i que esdevingui una eina de comunicació efectiva entre el centre i l'empresa.

El model català de formació professional dual s'ha de construir posant en valor la tasca d'impuls, la iniciativa pedagògica i el treball que han dut a terme els professionals dels centres de formació durant els darrers anys. La capacitació i la formació contínua dels tutors ha de facilitar les competències que permetin dur a terme el procés de formació i aprenentatge a l'empresa. Això requereix dels recursos necessaris i suficients i ha de complir amb els requisits que assegurin la qualitat i la idoneïtat de la formació en relació amb les necessitats del sector, la qualitat exigible i la millora permanent. En aquest sentit, i per tal de facilitar aquest model, també cal tenir en compte la definició de les parts implicades que intervenen en aquests processos, així com les figures que han de dinamitzar o fer de pont entre els centres formatius i les empreses.

Per tal impulsar aquest sistema entre les empreses és convenient, també, identificar els canals de comunicació que ho facilitin i la implantació i consolidació de protocols estables, unificats i eficients que assegurin la relació entre el centre i l'empresa, revisats periòdicament.

La relació entre els tutors d'empresa i de centre, pel que fa a la dinamització, la planificació, el seguiment i l'avaluació, incideix de manera decisiva en la qualitat i estabilitat del sistema, així com també les condicions de treball. Per aquest motiu, cal establir, de forma integrada, les competències i la formació necessària dels tutors i els recursos necessaris perquè puguin exercir la seva funció de manera professional i satisfactòria.

L'oferta actual de la formació professional dual, a més d'atendre la demanda de les persones i les empreses, s'ha d'ajustar a les necessitats dels sectors i dels territoris.

Convé establir mecanismes que permetin compartir i impulsar experiències, projectes o iniciatives de les diferents modalitats que conformen el sistema, de manera que es facilitin els vincles entre les persones, els centres i les empreses. Tot això s'ha de traduir en una resposta millor i més àgil als reptes que planteja la formació i l'aprenentatge, en especial en la formació professional dual.

El nou model de formació professional dual ha de respectar les iniciatives d'èxit que es duen a terme i ha de disposar d'una flexibilitat que permeti emparar les actuacions adequades a la finalitat de la formació professional dual.

La formació professional dual abasta tant la que es desenvolupa en els títols de formació professional com la que es porta a terme en la formació dels certificats de professionalitat, així com la formació professional per a l'ocupació no reglada que també combina aprenentatges en centres formatius i en entorns productius.

Aquestes bases són el fonament de la futura regulació de la formació dual, a partir de la qual els departaments competents en matèria de formació professional hauran d'adaptar les normatives i publicar-les al 2020.

II Marc social

Els documents següents són fruit de la concertació social:

- v Acord Interprofessional a Catalunya (2018-2020), en especial el capítol IX i el títol V.
- Recomanació del Consell de 15 de març de 2018, relativa al Marc europeu per a una formació d'aprenents de qualitat i eficaç, (DOUE 2018/C 153/01).
- Recomanacions en matèria d'aprenentatge i pràctiques en la formació professional a Catalunya, del Consell de Relacions Laborals (2018).
- Dictamen del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC). La formació professional dual en el sistema educatiu català (2017).

III Marc institucional

Als departaments competents en matèria de formació professional els correspon la iniciativa, configuració, regulació, suport a altres parts implicades, difusió i informació de la formació professional dual.

Als agents socials, és a dir, les organitzacions empresarials i sindicals més representatives a Catalunya, els correspon la participació en la governança del model i l'impuls dels vincles que millorin la coordinació entre el centre formatiu, la persona i l'empresa. Així mateix, els agents socials han de promoure, difondre i donar suport a les empreses, fent tasques estratègiques de seguiment i millora contínua en la qualitat de la formació.

Espais de concertació:

- Comissió Rectora: òrgan rector de planificació estratègica i avaluació de les polítiques del Sistema de formació i qualificació professionals que estableix els criteris generals del desenvolupament de la formació dual.
- Agència Pública de Formació i Qualificació Professionals de Catalunya: organisme autònom de caràcter administratiu amb personalitat jurídica pròpia que té les competències i funcions que estableix la Llei 10/2015, de 19 de juny, de formació i qualificació professionals.

IV Rols

L'aprenent/a és la persona que cursa un cicle formatiu, un certificat de professionalitat o un programa de formació i treball en la modalitat de formació dual.

Als centres formatius els correspon l'organització, implantació i seguiment de la formació professional dual, la qual cosa inclou establir la col·laboració amb l'empresa, definir l'acord formatiu i formar les persones que fan la tutoria d'empresa, així com l'ordenació específica de la formació professional dual.

El tutor/a de dual és el professional d'un centre de formació que coordina els aprenents i l'equip docent i col·labora amb el tutor/a d'empresa per assolir la qualitat de la modalitat de la formació professional dual.

A les empreses o les entitats col·laboradores els correspon organitzar l'estada dels aprenents a l'empresa o entitat i participar activament en el seu procés de formació a l'empresa/entitat (activitats a fer, selecció d'aprenents), aportant experts i professionals, equipaments, instal·lacions i altres recursos.

El tutor/a mancomunat és la persona que ha de facilitar la participació d'un grup de petites empreses i microempreses en la formació dual, com a estructura de suport, coordinant la relació entre els centres formatius i un grup d'empreses d'un mateix sector d'activitat i donant suport a les funcions de tutoria que implica la participació en la formació dual. El tutor/a mancomunat pot pertànyer a una de les empreses participants, a un gremi o associació vinculats al grup d'empreses o a alguna de les parts implicades que intervenen en la formació dual.

El tutor/a d'empresa és la persona designada per l'empresa que té les competències necessàries per acollir, formar i fer el seguiment i valoració dels aprenents i per coordinar-se amb el tutor/a del centre. S'ha de definir i establir, per reglament i amb el consens dels agents socials, els requisits i recursos necessaris per portar a terme les tasques de la tutoria d'empresa.

L'instructor/a és la persona designada per l'empresa que, seguint les indicacions dels tutors o de l'empresa, supervisa les tasques concretes dels aprenents, i que té les competències necessàries per fer-ho.

V Bases

1. Governança

Tal com preveu la Llei 10/2015, de 19 de juny, la Comissió Rectora del Sistema de Formació i Qualificació Professionals té entre les seves funcions l'establiment dels criteris generals per al desenvolupament de la formació dual, i l'Agència Pública de Formació i Qualificació Professionals de Catalunya és l'òrgan de direcció, coordinació i gestió dels serveis que li són propis.

La formació professional dual ha d'obeir a les necessitats de les persones, de les empreses, dels sectors i dels territoris i ha de respondre als reptes del mercat de treball. La seva organització i regulació queda definida pel marc legal, amb els criteris i millores que introdueixi l'Acord Interprofessional de Catalunya i els convenis col·lectius.

2. Concertació

La definició i la implementació de la formació professional dual ha de partir de la concertació entre les organitzacions empresarials i sindicals més representatives de Catalunya i/o l'Administració i és coordinada, quan s'escau, per l'Agència. De manera molt especial aquesta concertació ha de ser en aquelles matèries que afectin la relació entre l'aprenent i l'empresa, a través de l'Acord Interprofessional de Catalunya i dels mecanismes que estableix la negociació col·lectiva, fet que donarà seguretat jurídica tant als aprenents com a les empreses.

Les condicions mínimes s'han d'establir mitjançant l'Acord Interprofessional de Catalunya, i poden ser negociades per conveni col·lectiu. Aquestes condicions han d'establir el compliment en matèria de seguretat i salut laboral, les activitats formatives mínimes que ha de recollir l'Acord formatiu individual i la compensació mínima que ha de percebre l'aprenent, que ha de ser un percentatge d'aplicació progressiu sobre el salari mínim interprofessional o salari de conveni, en proporció al temps d'estada a l'empresa.

3. Desplegament

S'ha de desplegar:

- a) Per tot el territori, de manera progressiva, d'acord amb les necessitats que sorgeixin de la prospecció, amb la dotació pressupostària corresponent i amb els criteris generals de planificació que marca l'Agència.
- b) L'han de poder oferir tots els centres que imparteixen formació professional.
- c) Ha de permetre donar respostes efectives i específiques a les necessitats de les persones, dels sectors, dels territoris i de les empreses en particular.

4. Les persones aprenents

La formació dual ha de garantir les condicions adequades per a la formació de les persones aprenents, el seguiment de la participació i l'avaluació.

En l'accés a la formació dual no hi pot haver discriminació, per raó de gènere, origen o edat.

Les activitats que han de desenvolupar els aprenents s'han de pactar conjuntament entre el centre formatiu i l'empresa, i s'han de recollir a l'Acord formatiu individual, així com a l'Acord per a l'activitat formativa; en els annexos hi ha de constar els continguts curriculars que s'estableixin.

Les persones aprenents han de rebre informació i formació en prevenció de riscos laborals.

És oportú desenvolupar accions positives en sectors on els aprenents, d'un o altre sexe, estiguin poc representats.

En l'execució i l'avaluació de la formació dual hi participen el centre i l'empresa.

La participació en la formació dual implica l'alta en la Seguretat Social.

5. Les parts implicades

El model de formació professional dual ha d'afavorir la implicació dels centres de formació, les persones formadores, les empreses i la RLT en tot el procés formatiu de l'aprenent, basada en la cooperació, la comunicació, la coordinació i la confiança mútues. Les empreses, especialment les microempreses i petites empreses, han de poder mancomunar serveis, com ara la tutoria d'empresa o els itineraris formatius dels aprenents en diverses empreses. Cal reconèixer la participació de totes les parts implicades.

Cal impulsar una estratègia de comunicació i difusió adreçada a la societat en general i a les empreses en particular.

L'assumpció del caràcter formatiu de la formació professional dual és la principal característica pedagògica d'aquesta modalitat.

L'Agència ha de recollir la informació de la formació professional dual que es fa a Catalunya en un format de dades obertes, incloent la informació relativa a les activitats realitzades, les capacitats assolides i les condicions en què s'han portat a terme, per tal de disposar d'un conjunt d'indicadors que permetin fer un seguiment i avaluació dels objectius a assolir.

L'Agència ha d'establir els criteris mínims d'homologació de les empreses i vetllar per garantir també els estàndards de qualitat, d'acord amb els departaments competents en formació professional.

6. Formació

Els diversos responsables que interaccionen amb els aprenents han de tenir la competència professional adequada i poder-la acreditar.

Cal establir una relació propera i fluïda entre els responsables del centre de formació i els de les empreses.

Els agents socials han de participar en el disseny del pla de formació contínua per a als tutors d'empresa i per als instructors, com a eina clau per garantir la qualitat i l'assoliment dels resultats de l'aprenentatge dels itineraris en formació professional dual.

7. Eficàcia i indicadors

La formació professional dual ha d'afavorir l'increment de la inserció laboral de qualitat i cal establir els indicadors per fer-ne el seguiment. Les dades d'inserció tindran el tractament de dades obertes i els indicadors respectius han de ser públics.

L'Agència Pública de Formació i Qualificació Professional de Catalunya ha de disposar d'un registre de totes les iniciatives d'aprenentatge portades a terme entre les empreses i els centres.

8. Avaluació i millora

L'aplicació general de la formació professional dual ha de ser avaluada conjuntament per l'Administració i pels agents socials més representatius de Catalunya, a partir dels estàndards de qualitat, seguiment i avaluació definits per l'Agència Pública de Formació i Qualificació Professional de Catalunya, de manera que en pugui sorgir un informe i diagnòstic amb propostes d'adaptació i millora.

9. Mobilitat

S'ha d'afavorir, amb caràcter voluntari, la mobilitat dels aprenents, especialment en el marc dels programes de mobilitat europea, que ha de disposar de les garanties necessàries tant durant l'estada com en el retorn.

10. Recursos i pressupost

La formació professional dual s'ha de desplegar en unes condicions que estimulin la iniciativa i la implicació dels centres de formació, les persones i les empreses, amb suficiència de recursos humans i econòmics i amb el reconeixement del paper i la responsabilitat que en termes pedagògics els pertoca. Hi ha d'haver una dotació pressupostària específica que permeti fer concrecions adaptades a l'entorn o al sector al qual es dirigeix l'oferta formativa.

VI Referències jurídiques

a) Normativa estatal

Llei 30/2015, de 9 de setembre, per la qual es regula el sistema de formació professional per a l'ocupació en l'àmbit laboral.

Reial decret 1147/2011, de 29 de juliol, pel qual s'estableix l'ordenació general de la formació professional del sistema educatiu. BOE núm. 182 (30.7.2011), article 31.

Reial decret 1493/2011, de 24 d'octubre, pel qual es regulen els termes i les condicions d'inclusió en el règim general de la Seguretat Social de les persones que participin en programes de formació, en desplegament del que preveu la disposició addicional tercera de la Llei 27/2011, d'1 d'agost, sobre actualització, adequació i modernització del sistema de la Seguretat Social. BOE núm. 259 (27.10.2011).

(Inclusió d'alumnes en pràctiques i becaris que perceben una contraprestació econòmica.)

Reial decret 1529/2012, de 8 de novembre, pel qual es desplega el contracte per a la formació i l'aprenentatge i s'estableixen les bases de la formació professional dual. BOE núm. 270 (9.11.2012), articles 28 a 34.

Reial decret llei 8/2014, de 4 de juliol, d'aprovació de mesures urgents per al creixement, la competitivitat i l'eficiència. Disposició addicional vint-i-cinquena. Bonificació en la cotització a la Seguretat Social per les pràctiques curriculars externes dels estudiants universitaris i de formació professional:

“Les pràctiques curriculars externes dutes a terme pels estudiants universitaris i de formació professional, que tenen el caràcter exclusivament d'assimilats a treballadors per compte d'altri als efectes de la seva integració en el règim general de la Seguretat Social...”

b) Normativa catalana

Decret 240/2005, de 8 de novembre, pel qual s'estableixen diverses mesures flexibilitzadores de l'oferta dels ensenyaments de formació professional específica. DOGC núm. 4507 (10.11.2005), article 14 i disposició addicional segona. Derogat.

Decret 284/2011, d'1 de març, d'ordenació general de la formació professional inicial. DOGC núm. 5830 (3.3.2011), article 57.

Resolució EDU/2769/2008, de 10 de setembre, per la qual s'estableix, amb caràcter experimental, el règim d'alternança entre formació i treball en els ensenyaments de formació professional inicial. DOGC núm. 5218 (18.9.2008). Deixada sense efectes per la Resolució 1204/2012.

Resolució EDU/276/2010, d'1 de febrer, per la qual s'implanta el règim d'alternança entre formació i treball en els ensenyaments de formació professional inicial. DOGC núm. 5566 (12.2.2010).

Llei 12/2009, del 10 juliol, d'educació, article 63.

Resolució ENS/1204/2012, de 25 de maig, d'organització de la formació en alternança en els ensenyaments de formació professional inicial. DOGC núm. 6155 (22.6.2012). Derogada.

Llei 10/2015, del 19 de juny, de formació i qualificació professionals.